

NIKA SIEBENREICH

OBRAVNAVA SAMOSTALNIKOV DRUGE MOŠKE SKLANJATVE S STALIŠČA NARAVNE SKLADNJE

COBISS: 1.01

V prispevku so s pristopom naravne skladnje obdelane posamezne skupine slovenskih samostalnikov druge moške sklanjatve. Z obravnavo teh samostalnikov je predstavljeno delovanje slovenske teorije jezikovne naravnosti na področju oblikoslovja.

Ključne besede: naravna skladnja, slovenščina, oblikoslovje, samostalnik, druga moška sklanjatev

Nouns of the Slovenian Second Masculine Declension in the Framework of Natural Syntax

This article uses a Natural Syntax approach to examine individual groups of nouns of the Slovenian second masculine declension. The analysis of these nouns exemplifies the application of this Slovenian theory of linguistic naturalness to morphology.

Keywords: Natural Syntax, Slovenian, morphology, noun, second masculine declension

1 OSNOVNI POJMI NARAVNE SKLADNJE

Naravna skladnja je veja teorije naravnosti, ki je pod peresi nekaterih jezikoslovcev začela nastajati kot odgovor na abstraktne rešitve, ki jih je v sredini 20. stoletja ponujalo tvorbeno glasoslovje. Za njeno delovanje je bistvena predpostavka, da je jezikovna zmožnost prirojena, da ima vsak govorec nezavedno uzaveščen oziroma celo genetsko določen sistem jezikovnih pravil, na podlagi katerih tvori jezikovne zgradbe. Te jezikovne zgradbe so glede na potek govorjenja ali glede kodiranja za človeške možgane lažje ali težje. Tiste, ki so za možgane lažje, so opredeljene kot bolj naravne (Dobrovoljc 2005: 7).

Naravna skladnja deluje tako, da v skladu z osnovnimi merili razporeja jezikovne pojave, ki tako dobijo mesto v t. i. lestvicah naravnosti. Osnovna oblika lestvic naravnosti je $>nat(A, B)$, kjer je A bolj naravno od B. Dovoljeni sta tudi dve razširjeni lestvici, in sicer $>nat(A \& B, B)$ in $>nat(A, A \& B)$, ki sta veljavni, če je veljavna soodnosna lestvica oblike $>nat(A, B)$.

Pri opisu meril, ki razporejajo jezikovne pojave v lestvice naravnosti, sledim zadnji različici načel (Orešnik 2013). Osnovno merilo za opredeljevanje naravnosti nekega jezikovnega pojava je **načelo ugodnega za govorečega in ogovorjenega:**

- [1] Govoreči deluje pri sporazumevanju drugače od ogovorjenega. Govoreči uresničuje predvsem težnjo po gospodarnosti, medtem ko je ogovorjeni zainteresiran predvsem za natančnost povedanega. Ker je središče sporazumevanja govoreči, načelo pravi, da je vse, kar je ugodno zanj, bolj naravno. To opisujemo z lestvico **>nat (ugodno za govorečega, ugodno za ogovorjenega)**.

Ostala načela, na podlagi katerih se jezikovni pojavi razvrščajo v lestvice naravnosti, so tesno povezana z zgornjim načelom:

- [2] **Načelo najmanjšega napora:**
Bolj naravno je tisto, kar govorečemu ob ubesedovanju povzroča manj napora (**>nat (manj, bolj) / naporno**). Kar je kognitivno preprostejše, je namreč lažje priklicati iz spomina, tvoriti itd.
- [3] **Načelo včlenjenosti v zgradbo:**
Kar je bolj včlenjeno v svojo zgradbo, je govorečemu bolj naravno od tistega, kar je v neko zgradbo manj včlenjeno (**>nat (bolj, manj) / včlenjeno v zgradbo**). Kot približek velja, da je za govorca manj naravno, kar tiči na robu zgradbe, in bolj naravno, kar je znotraj nje. In obratno: ogovorjeni začne prej dekodirati, kar je na začetku zgradbe, kot tisto, kar je na sredi zgradbe.
- [4] **Načelo o pogostnosti:**
Bolj pogosta pojavnica je govorečemu bolj naravna kot manj pogosta pojavnica (**>nat (bolj, manj) / pogosto kot pojavnica**). Kar je za govorečega kognitivno preprostejše, se namreč bolj uporablja.
- [5] **Načelo o majhnem nasproti velikemu razredu:**
Kar tvori majhen razred, je za govorečega bolj naravno od tistega, kar tvori velik razred (**>nat (majhen, velik) / razred**). Med sporočanjem namreč govoreči lažje izbira iz majhnih razredov kot iz velikih.
- [6] **Načelo o potekih:**
Vsi poteki so naravni (**>nat (+, -) / potek**). Zgled poteka sta na primer premik in ujemanje. Premiki pogosto prizadenejo drobne besede, ki so pretežno naravne. Podobno se ujemanje pokaže na končnicah, ki so prav tako drobne enote.¹
- [7] **Načelo o sprejemljivi nasproti nesprejemljivi rabi:**
Kar je sprejemljivo, je za govorečega bolj naravno od nesprejemljivega (**>nat (+, -) / sprejemljivo**). Temeljni razlog za sprejemljivost neke skladijske enote je ravno njena večja naravnost za govorca v primerjavi z neko soodnosno nesprejemljivo enoto.²
- [8] **Tipološko načelo:**
Kar je bolj razširjeno po jezikih sveta, je za govorečega bolj naravno (**>nat (bolj, manj) / razširjeno v jezikih sveta**). V več jezikih se namreč uresničuje tisto, kar je za govorečega kognitivno bolj preprosto.

Lestvice naravnosti torej utemeljujemo s sklicevanjem na zgornje predpostavke v obliki načel. Navadno zadošča, da je lestvica utemeljena z enim od načel, ki podpre bodisi vrednost A bodisi vrednost B lestvice, nepodprta vrednost pa zavzame edino preostalo mesto v lestvici (Orešnik 2011: 8).

1 Vsak premik iz osnovnega položaja je za govorca naraven. In obratno, ogovorjenega premiki motijo, ker otežujejo dekodiranje.

2 Recenzent opozarja, da je sprejemljivost odvisna od okoliščin: čevlji z visokimi petami so najbrž sprejemljivi za svečanost, vendar je naravnejša obutev z nizko peto (v smislu manj zapletena, lažje hodimo itd.). Torej: nenaravna enota postane v posebnih okoliščinah sprejemljiva, vendar najbrž ne bolj naravna in zato še vedno zahteva večji napor ali nadzor in povečuje potrebo po predhodni avtomatizaciji. – S to pripombo se strinjam, vendar ne zahteva preubeseditve načela.

Lestvice naravnosti predstavljajo bistveni del t. i. **izpeljav**. Izpeljava je algoritem, v katerem naravna skladnja izračunava napovedi o razmerah v nekem jezikovnem gradivu. Ključnega pomena pri tem so pravila povezovanja, ki uravnajo povezave soodnosnih vrednosti v lestvicah, udeleženih v kateri koli izpeljavi (Orešnik 2011: 9).

Povezovanji sta dve – vzporedno in križno. Recimo, da sta v izpeljavi prisotni lestvici **>nat (A, B)** in **>nat (C, D)**. Tedaj vzporedno povezovanje poveže vrednost *A* z vrednostjo *C* in vrednost *B* z vrednostjo *D*. Nasprotno pa križno povezovanje poveže *A* z *D* in *B* s *C*.

Ker štejemo vzporedno povezovanje za privzeto,³ ga uporabimo zmeraj, kadar ni razloga za križno povezovanje. Razlog za križno povezovanje je, kadar je izpeljava omejena na jezikovno gradivo znotraj nekega nenaravnega okolja, ki je v lestvici **>nat (A, B)** opredeljeno kot vrednost *B* (Orešnik 2011: 9).

2 OPIS GRADIVA ZA VSE IZPELJAVE

Slovenska slovnica drugo moško sklanjatev opredeljuje takole: »V to sklanjatev gredo samostalniki moškega spola, ki zaznamujejo moške osebe in imajo v im. ed. končnico *-a*, v rod. ed. pa *-e*. Izjema je končnica *-e* v im. ed.:

<i>vójvod-a</i>	<i>-e</i>	<i>-i</i>	<i>-o</i>	<i>-i</i>	<i>-o</i>
<i>-i</i>	<i>-ø</i>	<i>-ama</i>	<i>-i</i>	<i>-ah</i>	<i>-ama</i>
<i>-e</i>	<i>-ø</i>	<i>-am</i>	<i>-e</i>	<i>-ah</i>	<i>-ami</i>

Vsi samostalniki te sklanjatve se lahko sklanjajo tudi po prvi moški sklanjatvi, torej *vojvoda -a -u* itd. Namesto končnice *-a* v im. ed. imajo redki samostalniki *-e*, npr. *kamikaze*, *Pijade* (dalje navadno: *Pijade*, *Pijadi* itd.)« (Toporišič 2004: 288)

Vendar novejše raziskave in normativni slovarski prikazi izrecno opozarjajo na različne oblikoslovne vzorce teh samostalnikov. Že SP 2001 ponuja med samostalniki moškega spola, ki se v imenovalniku ednine končujejo na *-a*, šest skupin samostalnikov:⁴

[1] *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*)

Gre za samostalnike moškega spola na *-a*, ki se pregibajo po obeh sklanjatvah, to je prvi moški in drugi moški, pri čemer je prednostno sklanjanje po drugi moški paradigmi.

Predstavniki te skupine: *aga*, *barba*, *čača*, *čiča*, *čika*, *dahija*, *dalajlama*, *efendija*, *espada*, *harambaša*, *hodža*, *kadija*, *knjigovodja*, *kolovodja*, *matija*, *mesija*, *možina*, *oddelkovodja*, *oproda*, *paša*, *pevovodja*, *poslovodja*, *računovodja*, *skupinovodja*, *sluga*, *spahija*, *starešina*, *starika*, *starosta*, *strojevodja*, *ščitonoša*, *taborovodja*, *trdina*, *vladika*, *vlakovodja*, *vodonoša*, *vojskovodja*, *vojvoda*, *zborovodja*, *žagovodja*, *žerjavovodja*.

[2] *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*)

Gre za samostalnike moškega spola na *-a*, ki se pregibajo po obeh sklanjatvah, to je prvi moški in drugi moški, pri čemer je prednostno sklanjanje po prvi moški paradigmi.

Predstavniki te skupine: *ata*, *fantina*, *kolega*, *tata*.

3 Privzeto se šteje za privzeto v smislu, da ga ne utemeljujemo.

4 Skupine so razvrščene po končnicah roditeljske ednine.

- [3] **-e in -a IN -a in -e (tip vodja)**
 Gre za samostalnike moškega spola na *-a*, ki se pregibajo po obeh sklanjatvah, to je prvi moški in drugi moški, pri čemer je izbira sklanjatve povsem poljubna.
 Predstavniki te skupine: *ajatola, akindžija, četovodja, delibaša, delovodja, gazda, izmenovodja, jaka, maharadža, mula, nadvojvoda, obratovodja, oča, panda, parija, pavliha, pismonoša, prota, radža, šerpa, švigašvaga, tesla, ulema, vodja, zastavonoša*.
 Poljubnost je vendarle vprašljiva zaradi slovarskega zapisa, ki uporabnika pušča v dvomu oziroma odpira vprašanje, zakaj mogoči paradigmi v slovarskem zapisu nista poenoteni.
- [4] **-e (tip čivava)**
 Gre za samostalnike moškega spola na *-a*, ki se pregibajo samo po drugi moški sklanjatvi.
 Predstavniki te skupine: *ara, batjuška, brkonja, činčila, čivava, dada, dobričina, klanovodja, lama, lukamatija, nindža, pančenlama, poturica, starina, stegovodja*.
- [5] **-a (tip kuža)**
 Gre za samostalnike moškega spola na *-a*, ki se pregibajo samo po prvi moški sklanjatvi.
 Predstavniki te skupine: *akija, kuža, ôčka, poba*.
- [6] **-a, tudi -- (tip ničprida)**
 Predstavniki te skupine: *ničprida, panama, pepita*.

Skupine 4, 5 in 6 se – če izhajamo iz spoznanj slovnice – ne uvrščajo v nobeno od obstoječih sklanjatev moškega spola, saj slovnica predvideva, da je dvojna sklanjatvena uresničitev inherentna lastnost skupine samostalnikov druge moške sklanjatve. Če iz nabora samostalnikov, ki bi jih uvrstili v drugo moško sklanjatev, izločimo skupino 5, ki vključuje samostalnike *akija, kuža, ôčka, poba*, se zdi to smiselno, še zlasti, ker je uvrstitev temeljila le na imenovalniški edninski končnici, ne pa nadaljnji paradigmi. Enako velja za skupino 6, ki vključuje samostalnike *ničprida, panama* in *pepita*.

Večji problem predstavlja 4. skupina samostalnikov, ki vključuje naslednje samostalnike: *ara, batjuška, brkonja, činčila, čivava, dada, dobričina, klanovodja, lama, lukamatija, nindža, pančenlama, poturica, starina, stegovodja*. Sklanjatvena uresničitev je po drugi moški sklanjatvi, pomensko pa so ti samostalniki mejni, saj se v rabi vse bolj uresničujejo v »ženskem«
 spolu. Na to dejstvo se je v jezikoslovnih razpravah že opozarjalo (Dobrovoljc – Jakop 2011; Plesničar 2012). V dosedanjih razpravah ni vedno opredeljeno, katera skupina samostalnikov je podvržena temu jezikovnemu poteku.

Novejši jezikovni opisi, na primer druga izdaja Slovarja slovenskega knjižnega jezika (SSKJ2), kažejo na premike, saj so v novem slovarju nekateri samostalniki te skupine predstavljeni tudi kot samostalniki ženskega spola, kar odraža tudi dejansko stanje v praksi: »Prvič je bila na večeru prijateljev in podpornikov kulture nova vodja za resno glasbo, opero in balet Ingrid Gortan«
 (vir Gigafida). Taki samostalniki v SSKJ2 so: *ara, činčila, dobričina, jakuza, junačina, lama, lukamatija, modrina, možina, mula, ničprida, panda, papa, parija, paša, poturica, starina, šerpa, švigašvaga, tesla, trdina* in *vodja*.

Kot gradivo za izpeljave bomo upoštevali oblike, kakršne prikazuje zadnji normativni priročnik, tj. Slovenski pravopis iz leta 2001 (SP 2001). Za tiste besede, ki jih v SP 2001 še ni, bomo upoštevali njihov slovarski prikaz v novejših informativno-normativnih slovarskih delih, npr. SSKJ2 (*jakuza, nindža*). Za nekatere pogoste

besede v rabi, ki jih slovarska dela še niso evidentirala, pa bomo upoštevali stanje, kakršno prikazuje besedilni korpus Gigafida (*klanovodja, stegovodja*).

S pristopom naravne skladnje bomo obdelali le prve tri skupine, ki imajo dvojno sklanjatveno realizacijo, saj je po slovnici to inherentna lastnost skupine samostalnikov druge moške sklanjatve.

3 IZPELJAVE S SAMOSTALNIKI DRUGE MOŠKE SKLANJATVE

V izpeljavah, ki sledijo, so obdelane posamezne skupine samostalnikov druge moške sklanjatve. Druga moška sklanjatev namreč zajema samostalnike moškega spola s končnico *-a*, a so oblikoslovni vzorci teh samostalnikov različni, zato pri opisu ni mogoče govoriti o enotni oblikoslovni kategoriji. Posebnost izpeljav s samostalniki druge moške sklanjatve je, da je s pristopom naravne skladnje prvič obravnavano oblikoslovno gradivo.

Zaradi lestvice naravnosti **>nat (-, +) / pregibanje**, ki je utemeljena s tem, da so oblike bolj ugodne za ogovorjenega, saj mu lajšajo dekodiranje, tvori pregibanje nenaravno okolje. Sklanjatev je posebna vrsta pregibanja, zato vse izpeljave, v katerih se primerjajo paradigme, zahtevajo križno povezovanje. Nenaravno okolje pa tvori tudi druga moška sklanjatev, saj velja lestvica **>nat (I., II.) / moška sklanjatev samostalnikov druge moške sklanjatve**, tj. prva moška sklanjatev samostalnikov druge moške sklanjatve je bolj naravna kot druga moška sklanjatev istih samostalnikov. Lestvica je utemeljena bodisi z načelom o majhnem nasproti velikemu razredu bodisi z načelom o pogostnosti.

S stališča naravne skladnje bodo v devetih izpeljavah (3.1–3.9) opisani tile jezikovni parametri:

- [1] **Rodilnik na -e je v okviru sklanjatve moškega spola naravnejši kot roditelj na -a.**
Lestvica **>nat (-e, -a) / roditelj sklanjatve moškega spola** je utemeljena z načelom o ugodnem za govorečega in ogovorjenega. Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalni sklanjatev z roditeljem na *-a*, saj gre za samostalni moškega spola, kjer je roditelj na *-a* bolj pričakovani. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a* stoji na mestu B lestvice.⁵
- [2] **Moški spol je naravnejši od ženskega spola.**
Lestvica **>nat (moški, ženski) / spol** je utemeljena z načelom najmanjšega napora, saj je moški spol po jezikih pogosto kodiran ničto.
- [3] **Izrazi za moškega so naravnejši od izrazov za žensko.**
Lestvica **>nat (moški, ženska)** je utemeljena z načelom najmanjšega napora. Izrazi za »moškega« namreč po jezikih sveta pogosto niso kodirani, medtem ko izrazi za »žensko« pogosto so.

Ker bosta v nadaljevanju v večini izpeljav nastopali lestvici **> nat (majhen, velik) / razred oziroma >nat (bolj, manj) / pogosto kot pojavnica**, ki sta sicer eni

5 Recenzent opozarja na naslednje: Medtem ko je naravnost roditelja na *-a* za ogovorjenega utemeljena kognitivno oz. pragmatično (namreč s pričakovanostjo), je naravnost roditelja na *-e* za govorečega utemeljena le z mehanizmom teorije, ne pa kognitivno ali drugače neodvisno. – Ko teorija določi eno vrednost lestvice, se ne spušča v utemeljevanje preostale vrednosti lestvice. To velja za vsa mesta, kjer se pojavlja načelo o ugodnem za govorečega in ogovorjenega.

izmed načel teorije (in se zato ne utemeljujeta), moramo pred nastopom izpeljav pojasniti dve vrsti pogostnosti in vključitev druge moške sklanjatve v ta kontekst.

Jezikoslovci ločujejo med dvema vrstama pogostnosti: med absolutnim številom izraznih enot (*token frequency*) in med podatkom o različnih besedah, definiranih izrazno (*type frequency*). *Token* prevajamo z izrazom »pojavnica«, *type* pa z »različnica« (o tem Gorjanc v Dobrovoljc 2005: 42). Obe vrsti pogostnosti upošteva tudi naravna skladnja.

Različnice meri načelo o majhnem nasproti velikemu razredu. Razlika med prvo in drugo moško sklanjativjo je tako v velikosti razredov, ki ju sklanjativi tvorita. Tip *klobuk* tvori velik razred, tip *vojvoda* pa majhen razred. Ker načelo o majhnem razredu nasproti velikemu trdi, da je tisto, kar tvori majhen razred, za govorečega bolj naravno od tistega, kar tvori velik razred, je po načelu o majhnem razredu nasproti velikemu druga moška sklanjatev naravnejša od prve moške sklanjatve: **>nat (II., I.) / moška sklanjatev**. Drugače je v primeru, če se znotraj prve moške sklanjatve omejimo zgolj na samostalnike na *-a*. Samostalnikov na *-a*, ki se sklanjajo po prvi moški sklanjativi, je namreč manj kot samostalnikov na *-a*, ki se sklanjajo po drugi moški sklanjativi. V takem primeru tvori prva sklanjatev manjši razred kot druga sklanjatev in je zato naravnejša: **>nat (I., II.) / moška sklanjatev samostalnikov na -a**. Enak rezultat dobimo, če se omejimo zgolj na samostalnike druge moške sklanjatve. Samostalnikov na *-a*, ki se sklanjajo prednostno po prvi moški sklanjativi, je manj kot samostalnikov na *-a*, ki se sklanjajo prednostno po drugi moški sklanjativi. V takem primeru tvori prva sklanjatev manjši razred kot druga sklanjatev in je zato naravnejša: **>nat (I., II.) / moška sklanjatev samostalnikov druge moške sklanjatve**.

Nasprotno pojavnice meri načelo o pogostnosti. Ta vrsta pogostnosti se torej nanaša na meritev pojavnice v besedilih. Sklanjatev, ki ima več pojavitev, je bolj naravna kot sklanjatev, ki ima manj pojavitev. V besedilih se pojavlja več samostalnikov prve moške sklanjatve, zato je po načelu o pogostnosti prva moška sklanjatev naravnejša od druge moške sklanjatve: **>nat (I., II.) / moška sklanjatev**. Drugače je v primeru, če se znotraj prve moške sklanjatve omejimo zgolj na samostalnike na *-a*. V besedilih se taki samostalniki vedejo večinoma po načelih druge moške sklanjatve, zato je druga moška sklanjatev naravnejša po načelu pogostnosti: **>nat (II., I.) / moška sklanjatev samostalnikov na -a**.⁶ Če se nasprotno omejimo zgolj na samostalnike druge moške sklanjatve, deluje lestvica naravnosti v prid prvi moški sklanjativi. Samostalnikov na *-a*, ki se sklanjajo prednostno po prvi moški sklanjativi, je namreč v besedilih več kot samostalnikov na *-a*, ki se sklanjajo prednostno po drugi moški sklanjativi. V takem primeru je prva sklanjatev naravnejša po načelu pogostnosti: **>nat (I., II.) / moška sklanjatev samostalnikov druge moške sklanjatve**.

⁶ Primer kaže, da sta načelo o majhnem nasproti velikemu razredu in načelo o pogostnosti med seboj neodvisni načeli. Če načeli delujeta neodvisno drugo od drugega, pomeni, da lahko eno deluje, kadar drugo ne deluje; nadalje lahko hkrati delujeta obe načeli ali pa ne deluje nobeno

Vprašanja glede naravnosti prve oz. druge moške sklanjatve torej ostajajo odprta, a znotraj samostalnikov druge moške sklanjatve je dokazano naravnejša prva moška sklanjatve:

>nat (I., II.) / moška sklanjatev samostalnikov druge moške sklanjatve

Lestvica je utemeljena z načelom o majhnem nasproti velikemu razredu.

>nat (I., II.) / moška sklanjatev samostalnikov druge moške sklanjatve

Lestvica je utemeljena z načelom o pogostnosti.

3.1 Opis gradiva: Pri samostalnkih druge moške sklanjatve je prevladujoča sklanjatve z rodilnikom na *-e*. Z izpeljavo bomo napovedali, da sklanjatev z rodilnikom na *-e* tvori velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a* pa majhen razred.

Dvojníci: Sklanjatev z rodilnikom na *-e*, sklanjatev z rodilnikom na *-a*. – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatve«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] >nat (*-e*, *-a*) / rodilnik sklanjatve moškega spola

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-e* je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-a*. Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik sklanjatev z rodilnikom na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] >nat (majhen, velik) / razred

Tj., majhen razred je bolj naraven od velikega razreda. To je kar načelo o majhnem nasproti velikemu razredu.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-e* in sklanjatvijo z rodilnikom na *-a*, tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-e*, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a* pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-e* in sklanjatvijo z rodilnikom na *-a*, tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-a*, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-e* pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

Sledi primerjava posameznih skupin samostalnikov, kjer bodo upoštevani podatki o različnicah, torej podatki o številu različnih besed. Najmanj samostalnikov vključuje 2. skupina (tip *kolega*; 4 samostalnike), sledi ji 3. skupina (tip *vodja*; 25

6 načelo. Taka neodvisnost se zdi mogoča, saj gre pri teh dveh načelih za dve različni vrsti pogostnosti. Sledi nekaj zgledov, ki kažejo na to, da sta načeli neodvisni.

Zgled 1: *Eno načelo deluje, drugo načelo ne deluje oz. deluje obratno:*

>nat (netvorjenke, tvorjenke) – načelo o pogostnosti

>nat (tvorjenke, netvorjenke) – načelo o majhnem nasproti velikemu razredu

Zgled 2: *Obe načeli delujeta:*

>nat (veznik, prislov)

Zgled 3: *Nobeno načelo ne deluje:*

>nat (naravni, slovnični) / spol

samostalnikov), največ samostalnikov pa vključuje 1. skupina (tip *sluga*; 41 samostalnikov). Take razmere bomo napovedali s tremi izpeljavami (3.2–3.4).

3.2 Opis gradiva: Samostalniki 1. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a*; tip *sluga*) se prednostno sklanjajo po drugi moški sklanjatvi, medtem ko je pri samostalnikih 2. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e*; tip *kolega*) prednostno sklanjanje po prvi moški sklanjatvi. Z izpeljavo bomo napovedali, da sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) tvori velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa majhen razred.

Dvojníci: Sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*), sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (-e, tudi -a; -a, tudi -e) / rodilnik sklanjatve moškega spola**

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno rodilnik na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a*, tudi *-e* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (majhen, velik) / razred**

Tj., majhen razred je bolj naraven od velikega razreda. To je kar načelo o majhnem nasproti velikemu razredu.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjativjo z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjativjo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) k temu, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjativjo z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjativjo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) k temu, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

3.3 Opis gradiva: Samostalniki 1. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a*; tip *sluga*) se prednostno sklanjajo po drugi moški sklanjatvi, medtem ko se samostalniki 3. skupine pregibajo po obeh sklanjativah, pri čemer je izbira sklanjatve poljubna (sklanjatev na *-e* in *-a* IN *-a* in *-e*; tip *vodja*). Z izpeljavo bomo napovedali, da sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) tvori velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*) pa majhen razred.

Dvojníci: Sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*), sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (-e, tudi -a; -e in -a) / rodilnik sklanjatve moškega spola**

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*). Ker je v vrednosti A več *e*-ja, mora *-e* stati na mestu A lestvice. Nasprotno je v vrednosti B delež *a*-ja večji kot v vrednosti A, zato mora *-a* stati na mestu B lestvice. Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno rodilnik na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-e* in *-a* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (majhen, velik) / razred**

Tj., majhen razred je bolj naraven od velikega razreda. To je kar načelo o majhnem nasproti velikemu razredu.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjatvijo z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*), tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) k temu, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*) pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjatvijo z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*), tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*) k temu, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

3.4 Opis gradiva: Samostalniki 2. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e*; tip *kolega*) se prednostno sklanjajo po prvi moški sklanjatvi, medtem ko se samostalniki 3. skupine pregibajo po obeh sklanjatvah, pri čemer je izbira sklanjatve poljubna (sklanjatev na *-e* in *-a* IN *-a* in *-e*; tip *vodja*). Z izpeljavo bomo napovedali, da sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) tvori velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa majhen razred.

Dvojníci: Sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*), sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (-a in -e; -a, tudi -e) / rodilnik sklanjatve moškega spola**

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno rodilnik na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a*, tudi *-e* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (majhen, velik) / razred**

Tj., majhen razred je bolj naraven od velikega razreda. To je kar načelo o majhnem nasproti velikemu razredu.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) in sklanjatvijo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) k temu, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) in sklanjatvijo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da ena tvori majhen razred, druga pa velik razred, tedaj teži sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) k temu, da bi tvorila velik razred, sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) pa k temu, da bi tvorila majhen razred.

Sledi primerjava posameznih skupin samostalnikov, kjer bodo upoštevani podatki o pojavnih, torej podatki o pojavitvah izraznih enot v besedilih. Približna povprečna pojavitvev posamezne enote 1. skupine samostalnikov (tip *sluga*) je 748, sledi ji 3. skupina (tip *vodja*), kjer se posamezna enota povprečno pojavi 6659-krat, največjo povprečno pojavitvev pa imajo samostalniki 2. skupine (tip *kolega*), kjer se posamezna enota povprečno pojavi 16.953-krat. Take razmere bomo napovedali s tremi izpeljavami (3.5–3.7).

3.5 Opis gradiva: Samostalniki 2. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e*; tip *kolega*) so pogostejši kot samostalniki 1. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a*; tip *sluga*).

Dvojnici: Sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*), sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (-e, tudi -a; -a, tudi -e) / rodilnik sklanjatve moškega spola**

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno sklanjatev z rodilnikom na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a*, tudi *-e* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (bolj, manj) / pogosto**

Tj., bolj pogosto je bolj naravno od manj pogostnega. To je kar načelo o pogostnosti.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-e* tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjatvijo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da so samostalniki ene sklanjatve pogostejši kot samostalniki druge sklanjatve, tedaj težijo samostalniki sklanjatve *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) k temu, da bi bili manj pogosti, samostalniki sklanjatve *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa k temu, da bi bili bolj pogosti.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjatvijo z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjatvijo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da so samostalniki ene sklanjatve pogostejši kot samostalniki druge sklanjatve, tedaj težijo samostalniki sklanjatve *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) k temu, da bi bili manj pogosti, samostalniki sklanjatve *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) pa k temu, da bi bili bolj pogosti.

3.6 Opis gradiva: Samostalniki 1. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a*; tip *sluga*) so manj pogosti kot samostalniki 3. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a*; tip *vodja*).

Dvojnici: Sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*), sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (-e, tudi -a; -e in -a) / rodilnik sklanjatve moškega spola**

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*). Ker je v vrednosti A več *e*-ja, mora *-e* stati na mestu A lestvice. Nasprotno je v vrednosti B delež *a*-ja večji kot v vrednosti A, zato mora *-a* stati na mestu

B lestvice. Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno roditeljski na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je roditeljski na *-a* bolj pričakovano. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-e* in *-a* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (bolj, manj) / pogosto**

Tj., bolj pogosto je bolj naravno od manj pogostega. To je kar načelo o pogostnosti.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjatvijo z roditeljskim na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjatvijo z roditeljskim na *-e* in *-a* (tip *vodja*), tako da so samostalniki ene sklanjatve pogostejši kot samostalniki druge sklanjatve, tedaj težijo samostalniki sklanjatve *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) k temu, da bi bili manj pogosti, samostalniki sklanjatve *-e* in *-a* (tip *vodja*) pa k temu, da bi bili bolj pogosti.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjatvijo z roditeljskim na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) in sklanjatvijo z roditeljskim na *-e* in *-a* (tip *vodja*), tako da so samostalniki ene sklanjatve pogostejši kot samostalniki druge sklanjatve, tedaj težijo samostalniki sklanjatve *-e* in *-a* (tip *vodja*) k temu, da bi bili manj pogosti, samostalniki sklanjatve *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*) pa k temu, da bi bili bolj pogosti.

3.7 Opis gradiva: Samostalniki 2. skupine (sklanjatev z roditeljskim na *-a*, tudi *-e*; tip *kolega*) so pogostejši kot samostalniki 3. skupine (sklanjatev z roditeljskim na *-a* in *-e*; tip *vodja*).

Dvojnici: Sklanjatev z roditeljskim na *-a* in *-e* (tip *vodja*), sklanjatev z roditeljskim na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (*-a* in *-e*; *-a*, tudi *-e*) / roditeljski sklanjatev moškega spola**

Tj., sklanjatev z roditeljskim na *-a* in *-e* (tip *vodja*) je bolj naravna kot sklanjatev z roditeljskim na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno roditeljski na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je roditeljski na *-a* bolj pričakovano. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a*, tudi *-e* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (bolj, manj) / pogosto**

Tj., bolj pogosto je bolj naravno od manj pogostega. To je kar načelo o pogostnosti.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjatvijo z roditeljskim na *-a* in *-e* (tip *vodja*) in sklanjatvijo z roditeljskim na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da so samostalniki ene sklanjatve pogostejši kot samostalniki druge sklanjatve, tedaj težijo samostalniki sklanjatve *-a* in *-e* (tip *vodja*) k temu, da bi bili manj pogosti, samostalniki sklanjatve *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa k temu, da bi bili bolj pogosti.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjatvijo z roditeljskim na *-a* in *-e* (tip *vodja*) in sklanjatvijo z roditeljskim na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da so samostalniki ene sklanjatve pogostejši kot samostalniki druge sklanjatve, tedaj težijo samostalniki sklanjatve *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) k temu, da bi bili manj pogosti, samostalniki sklanjatve *-a* in *-e* (tip *vodja*) pa k temu, da bi bili bolj pogosti.

3.8 Opis gradiva: Samostalniki 2. skupine (sklanjatev z roditeljskim na *-a* tudi *-e*; tip *kolega*) se prednostno sklanjajo po prvi moški sklanjatvi, medtem ko je pri samostalnikih 3. skupine (sklanjatev z roditeljskim na *-a* in *-e*; tip *vodja*) izbira sklanjatve poljubna.

Razlika med 2. in 3. skupino je ta, da so samostalniki 2. skupine (tip *kolega*) samo moškega spola, medtem ko so samostalniki 3. skupine (tip *vodja*) bodisi moškega bodisi ženskega spola.

Dvojníci: Sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*), sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«.

[1] **Domneve naravnega oblikoslovja**

[1.1] **>nat (-a in -e; -a, tudi -e) / rodilnik sklanjatve moškega spola**

Tj., sklanjatev z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*). Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno rodilnik na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a*, tudi *-e* stoji na mestu B lestvice.

[1.2] **>nat (moški, ženski) / spol**

Tj., moški spol je naravnejši od ženskega. Moški spol je po jezikih pogosto kodiran ničto, zato je naraven po načelu najmanjšega napora.

[1.2.1] **>nat (moški, moški & ženski) / spol**

Lestvica 1.2.1 je dovoljene oblike >nat (A, A & B) in je veljavna, ker je utemeljena sodnosna lestvica 1.2.

[2] Deluje križno povezovanje.

[3] Posledice:

Če jezik loči med sklanjativjo z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) in sklanjativjo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da so samostalniki ene sklanjatve samo moškega spola, samostalniki druge sklanjatve pa bodisi moškega bodisi ženskega spola, tedaj težijo samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) k temu, da bi bili samo moškega spola, samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) pa k temu, da bi bili bodisi moškega bodisi ženskega spola.

[4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjativjo z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) in sklanjativjo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*), tako da so samostalniki ene sklanjatve samo moškega spola, samostalniki druge sklanjatve pa bodisi moškega bodisi ženskega spola, tedaj težijo samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na *-a* in *-e* (tip *vodja*) k temu, da bi bili samo moškega spola, samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na *-a*, tudi *-e* (tip *kolega*) pa k temu, da bi bili bodisi moškega bodisi ženskega spola.

3.9 Opis gradiva: Samostalniki 1. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a*; tip *sluga*) se prednostno sklanjajo po drugi moški sklanjatvi, medtem ko je pri samostalnikih 3. skupine (sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a*; tip *vodja*) izbira sklanjatve poljubna.

Razlika med 1. in 3. skupino je ta, da so samostalniki 1. skupine (tip *sluga*) samo moškega naravnega spola, medtem ko so samostalniki 3. skupine (tip *vodja*) tako moškega kot ženskega naravnega spola.

Dvojníci: Sklanjatev z rodilnikom na *-e*, tudi *-a* (tip *sluga*), sklanjatev z rodilnikom na *-e* in *-a* (tip *vodja*). – Izpeljava poteka v nenaravnem okolju »pregibanje« in »druga moška sklanjatev«. Vendar je lestvica 1.2 semantične narave, zato je križno povezovanje zamrznjeno.⁷

7 Za zdaj samo izkušnja kaže, da semantika preprečuje križno povezovanje. Razlage naravna skladnja še nima.

- [1] **Domneve naravnega oblikoslovja**
- [1.1] **>nat (-e, tudi -a; -e in -a) / rodilnik sklanjatve moškega spola**
Tj., sklanjatev z rodilnikom na -e tudi -a (tip *sluga*) je bolj naravna kot sklanjatev z rodilnikom na -e in -a (tip *vodja*). Ker je v vrednosti A več e-ja, mora -e stati na mestu A lestvice. Nasprotno je v vrednosti B delež a-ja večji kot v vrednosti A, zato mora -a stati na mestu B lestvice. Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima samostalnik prednostno rodilnik na -a, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je rodilnik na -a bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega -e in -a stoji na mestu B lestvice.
- [1.2] **>nat (»moški«, »ženska«)**
Tj., »moški« je naravnejši od »ženske«. Izrazi za »moškega« so po jezikih sveta pogosto kodirani ničto, zato so naravni po načelu najmanjšega napora.
- [1.2.1] **>nat (»moški«, »moški & ženska«)**
Lestvica 1.2.1 je dovoljene oblike >nat (A, A & B) in je veljavna, ker je utemeljena soodnosna lestvica 1.2.
- [1.2.1.1] **>nat (pretežno »moški«, pretežno »moški & ženska«)**
Lestvica 1.2.1.1 je dovoljene oblike >nat (A, A & B) in je veljavna, ker je utemeljena soodnosna lestvica 1.2.1.
- [2] Deluje vzporedno povezovanje.
- [3] Posledice:
Če jezik loči med sklanjativjo z rodilnikom na -e, tudi -a (tip *sluga*) in sklanjativjo z rodilnikom na -e in -a (tip *vodja*), tako da samostalniki ene sklanjatve pomenijo pretežno samo »moškega«, samostalniki druge sklanjatve pa pretežno »moškega« in »žensko«, tedaj težijo samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na -e, tudi -a (tip *sluga*) k temu, da bi pomenili pretežno samo »moškega«, samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na -e in -a (tip *vodja*) pa k temu, da bi pomenili pretežno »moškega« in »žensko«.
- [4] Naravno oblikoslovje je ovrženo, če so v slovenščini naslednje razmere: Če jezik loči med sklanjativjo z rodilnikom na -e, tudi -a (tip *sluga*) in sklanjativjo z rodilnikom na -e in -a (tip *vodja*), tako da samostalniki ene sklanjatve pomenijo pretežno samo »moškega«, samostalniki druge sklanjatve pa pretežno »moškega« in »žensko«, tedaj težijo samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na -e in -a (tip *vodja*) k temu, da bi pomenili pretežno samo »moškega«, samostalniki s sklanjativjo z rodilnikom na -e, tudi -a (tip *sluga*) pa k temu, da bi pomenili pretežno »moškega« in »žensko«.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Po spoznanjih Jožeta Toporišiča, objavljenih v Slovenski slovnici (Toporišič 2004), spadajo v drugo moško sklanjatev tisti samostalniki moškega spola, ki se sklanjajo bodisi po prvi moški bodisi imajo končnice, kakršne so v prvi ženski sklanjatvi. Slovnica le skopo opozarja, da so oblikoslovni vzorci druge moške sklanjatve različni, torej na dejstvo, da izbira sklanjatvenega vzorca ni arbitrarna. Ker novejše raziskave in normativni slovarski prikazi izrecno opozarjajo na različne oblikoslovne vzorce teh samostalnikov, smo samostalnike razdelili na več skupin.

Posamezne skupine samostalnikov smo obdelali s pristopom naravne skladnje, in sicer je bil s stališča naravne skladnje opisan sledeči jezikovni parameter (in njegove različice):

Rodilnik na -e je v okviru sklanjatve moškega spola naravnejši kot rodilnik na -a. Lestvica >nat (-e, -a) / rodilnik sklanjatve moškega spola je utemeljena z načelom o ugodnem za govorečega in ogovorjenega. Za ogovorjenega je namreč ugodnejše, če ima

samostalnik sklanjatev z roditeljskim na *-a*, saj gre za samostalnik moškega spola, kjer je roditelj na *-a* bolj pričakovan. Po načelu o ugodnem za govorečega in ogovorjenega *-a* stoji na mestu B lestvice.

Skupine smo primerjali glede na dve vrsti pogostnosti, in sicer glede na različnice, kjer so upoštevani podatki o številu različnih besed, in glede na pojavnice, kjer so upoštevani podatki o pojavitvah izraznih enot v besedilih. Pri primerjanju glede na različnice smo ugotovili, da najmanj samostalnikov vključuje 2. skupina (*-a*, tudi *-e*; tip *kolega*), sledi ji 3. skupina (*-e* in *-a* IN *-a* in *-e*; tip *vodja*), največ samostalnikov pa vključuje 1. skupina (*-e*, tudi *-a*; tip *sluga*). Drugačen vrstni red smo dobili ob primerjavi pojavnice, torej približnih povprečnih pojavitev posameznih enot. Najmanj pojavitev izpričujejo samostalniki 1. skupine (tip *sluga*), sledijo jim samostalniki 3. skupine (tip *vodja*), največ pojavitev pa imajo samostalniki 2. skupine (tip *kolega*).⁸

Izkazalo se je, da je naravna skladnja pristop, ki vrne pravilne napovedi glede obeh vrst pogostnosti.

LITERATURA

- Dobrovoljc 2005** = Helena Dobrovoljc, Primerjalne skladenjske zgradbe s stališča slovenske teorije jezikovne naravnosti, *Jezikoslovni zapiski* 11 (2005), št. 1, 7–25.
- Dobrovoljc – Jakop 2011** = Helena Dobrovoljc – Nataša Jakop, *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.
- Mayerthaler 1981** = Willi Mayerthaler, *Morphologische Natürlichkeit*, Wiesbaden: Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion, 1981.
- Orešnik 2006** = Janez Orešnik, Slovenski trpnik z deležnikom (v naravni skladnji), v: *Jezikovna predanost: akademiku prof. dr. Jožetu Toporišiču ob 80-letnici*, ur. Marko Jesenšek – Zinka Zorko, Maribor: Slavistično društvo Maribor – Ljubljana: SAZU, 2006 (Zora 44), 26–34.
- Orešnik 2011** = Janez Orešnik, *Uvod v naravno skladnjo*, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2011.
- Orešnik 2013** = Janez Orešnik, *Diachronic natural syntax: directionality of change = Diahrona naravna skladnja: smeri sprememb*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2013 (Razred za filološke in literarne vede, Dela 64).
- Plesničar 2012** = Karmen Plesničar, *Oblikoslovno pregibanje in razvrščanje samostalnikov II. moške sklanjatve v slovenskem jezikoslovju: diplomsko delo*, Nova Gorica: [K. Plesničar], 2012.
- SP 2001** = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU oz. ZRC SAZU (izd.) – ZRC SAZU, Založba ZRC (zal.), 2001.
- SSKJ2** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika: druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja 1–2*, Ljubljana: SAZU oz. ZRC SAZU (izd.) – Cankarjeva založba (zal.), 2014.
- Šekli 2011** = Matej Šekli, Sinhronija in diahronija v opisnem in zgodovinskem jezikoslovju, v: *Meddisciplinarnost v slovenistiki*, ur. Simona Kranjc, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2011 (Obdobja 30), 455–460.
- Toporišič 2004** = Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor: Obzorja, 42004 (11976).

8 Recenzent opozarja na naslednje: Pogostnost za 1. in 2. skupino si nasprotujeta, 3. skupina je križišče obeh zamišljenih premic. To utegne biti interakcija parametrov v statističnem smislu. Če gre celo za disordinarno (*crossover*) interakcijo, daje samo interakcija parametrov ustrezno razlago za odvisno spremenljivko (*-e* ali *-a*), osnovni parametri (*main effects*) pa v tem primeru ne zadostujejo. – Iz te zadege še ne vidim izhoda. Morda je gradivo prepičlo za odločanje o takih vprašanjih.

SUMMARY

Nouns of the Slovenian Second Masculine Declension in the Framework of Natural Syntax

Natural Syntax is a pseudoductive theory that determines the presuppositions on the background of which a (morpho)syntactic state of affairs can be made predictable, and thus synchronically explained. The judgements of naturalness are expressed in naturalness scales, which are founded on the basic parameters of the theory. The predictions of linguistic behavior are calculated with the help of rules governing the alignment of corresponding naturalness values.

This article discusses nouns of the Slovenian second masculine declension from the viewpoint of Natural Syntax. Based on their endings in the genitive singular, these nouns are divided into six groups, which are then compared using the Natural Syntax approach. The groups are compared with regard to two types of frequency; namely, types, taking into account data on the number of different lexemes, and tokens, taking into account the instances of the lexical units examined.